

شورای عالی حوزه علمیه قم

مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران

مدرسه علمیه فاطمه الزهرا(سلام الله علیها)

شهرستان سلماس

تحقیق پایانی سطح دو(کارشناسی)

عنوان

آسیب‌شناسی جلوه‌های عزاداری عصر حاضر

استاد راهنما

حجت الاسلام و المسلمین کبیری

استاد داور

حجت اسلام و المسلمین ثروتمند هاشمی

پژوهشگر

رقیه قلیزاده

شهریور ماه ۱۳۹۶

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ
اللّٰهُمَّ اكْرِمْ رَبِّيْ مَنْ يَعْلَمْ
وَاهْمِنْهُ بِرَحْمَتِكَ الْعَظِيْمَ

تحمیدیه:

الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي لَا يَبْلُغُ مِدْحَتَهُ الْقَائِلُونَ، وَ لَا يُحْصِي نَعْمَاءُ الْعَادُونَ، وَ لَا يُوْدِي حَقَّهُ الْمُجْتَهُدُونَ،
الَّذِي لَا يُدْرِكُهُ بُعْدُ الْهِمَمِ، وَ لَا يَنْالُهُ غَوْصُ الْفَطِنِ، الَّذِي لَيْسَ لِصِفَتِهِ حَدٌ مَحْدُودٌ، وَ لَا نَعْتُ مَوْجُودٌ، وَ
لَا وَقْتٌ مَعْدُودٌ، وَ لَا أَجَلٌ مَمْدُودٌ. فَطَرَ الْخَلَاقَ بِقُدرَتِهِ، وَ نَشَرَ الرِّيَاحَ بِرَحْمَتِهِ، وَ وَتَّدَ بِالصُّخُورِ مَيَانَ
أَرْضِهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ؛^۱ سپاس خداوندی را که سخنوران از ستودن او عاجزند و حساب‌گران از
شمارش نعمت‌های او ناتوان و تلاش گران از ادائی حق او درمانده اند. خدایی که افکار ژرف
اندیش، ذات او را درک نمی‌کنند و دست غواصان دریایی علوم به او نخواهد رسید.
پروردگاری که برای صفات او حد و مرزی وجود ندارد و تعریف کاملی نمی‌توان یافت و
برای خدا وقتی معین و سرآمدی مشخص نمی‌توان تعیین کرد. مخلوقات را با قدرت خود
آفرید، و با رحمت خود بادها را به حرکت درآورد و به وسیله‌ی کوه‌ها اضطراب و لرزش
زمین را به آرامش تبدیل کرد.

---

^۱. امیرالمؤمنین علی علیه السلام، نهج البلاغه، ترجمه‌ی محمد دشتی، چاپ دوم، قم، انتشارات ندعایم، ۱۳۸۷، صص ۲۰-۲۱.

تقدیم به :

قطب عالم امکان هسته‌ی مرکزی جهان سرور و سالار آزادگان، پیشوای رهبر محروم‌مان،
حامی مستضعفان، مقتدای مجاهدان، مدافع ستمدیدگان، ویرانگر کاخ ستمگران، متقم خون
شهیدان، امید آینده‌ی جهان، احیاگر مکتب قرآن، محبوب صاحبدلان، امام منتظر حجت ثانی
عشر، بقیه الله الاعظم حضرت مهدی عج الله تعالی ارواحنا و ارواح العالمین لتراب مقدمه
الفداء.

تقدیر و تشکر:

خداوند منان را به جهت تمامی نعمات غیرقابل احصایش شکر می‌کنم که از جمله‌ی آن توفیق اتمام این تحقیق پایانی حاضر می‌باشد. همچنین از استاد فاضل و گرانقدر جناب آقای حجت الاسلام و المسلمین کبیری که به عنوان استاد راهنما و همچنین خانم معصومی که به عنوان کارشناس پژوهش مرا در این مهم یاری نمودند کمال تقدیر و تشکر را دارم و از خداوند متعال توفیق روز افرون برای ایشان خواستارم.

این راستا علل ایجاد و گسترش تحریف عزاداری عبارتند از: دگرگونی فضای اجتماعی و تغییر

در گفتمان عاشورا، تبیین نشدن فلسفه صحیح قیام، تبدیل شدن عزاداری به عادت، ضعف

دانش و بینش عمومی و جمود تاریخی و گویا نشدن تاریخ و ... می باشد.

- هرگونه تحریف و انحرافی، آگاهانه یا نا آگاهانه، ابتدا بر لایه های سطحی جامعه تأثیر

می گذارد و سپس لایه های زیرین و عمقی آن را دست خوش تغییر و تحول می گرداند که آثار

و پیامدهای گوناگونی نظیر: خرافه زدگی و غلوآمیز شدن عزاداری، الگوناپذیر شدن نهضت

عاشورا و سیره امامان علیهم السلام، رواج تشریفات و تهی شدن عزاداری ها از محتوای مطلوب

و رواج شیوه های ناموجه سینه زنی و زنجیرزنی و ورود فرهنگ مدرنیته به اجزای جامعه از

جمله عزاداری و ... را در پی دارد که این آثار جزء فرهنگ های عمومی در می آید و اصلاح آن،

با واکنش منفی جامعه یل برخورداران از آن خرد فرهنگ مواجه می شود.

- برای آسیب هایی که متوجه فرهنگ عاشورا و عزاداری امروزی می شود راهکارهایی از

قبيل نهراسیدن خواص از عوام و آگاهی دادن به مردم، بالا بردن دانش و تحصیلات عمومی و

تاریخی عامه مردم، دقت و اعتراض مردم به تحریف، آموزش روشنمند مبلغان و مذاhan، نظام-

مند کردن مذاhanی، منبرها و مجالس عزاداری، پرهیز از برخوردهای آمرانه و حساسیت برانگیز،

استفاده از شیوه های تبلیغات روانی، پویاسازی و تلفیق روش ها وجود دارد که با در پیش

گرفتن این راهکارها می توان از آن آسیب ها پیش گیری کرد.

منابع و مآخذ:

- ١-قرآن کریم، ترجمه: حسین انصاریان، قم، دانش، ۱۳۸۷.
- ٢-امیرالمؤمنین علی علیه السلام، نهج البلاغه، ترجمه ی محمد دشتی، چاپ دوم، قم، انتشارات ندعایم، ۱۳۸۷.
- ٣-ابن عساکر، ابوالقاسم علی بن حسین، تاریخ دمشق الكبير، بیروت، دارالإحياءالتراث العربي، ۱۴۲۱ق.
- ٤-ابن طاووس، علی بن موسی، اللهوف علی قتلی الطفووف، برگردان: عباس عزیزی، تهران، سلسله، ۱۳۸۱.
- ٥-ابن کثیر الدمشقی، ابوالفداء، البداية و النهاية، ج ٨، بیروت، دارالفکر، ۱۴۰۴هـق.
- ٦-ابن قولویه، جعفر بن محمد، کامل الزيارات، قم، نشر الفقاہه، ۱۳۵۶.
- ٧-ابوالحسنی، علی، سیاه پوشی در سوگ ائمه نور، قم، بی‌نا، ۱۳۷۵.
- ٨-امین، سیدمحسن، عزاداری‌های نامشروع، ترجمه: جلال آل احمد، بوشهر، دریا، ۱۳۷۱.
- ٩-توماس، میشل، قیام مسیحی، برگردان: حسین توفیقی، چاپ اول، قم، مرکز مطالعات و تحقیقات ادیان و مذاهب، ۱۳۷۷.
- ١٠-جعفریان، رسول، تأملی در نهضت عاشورا، چاپ دوم، قم، انصاریان، ۱۳۸۱.
- ١١-_____، تاریخ تشیع در ایران، چاپ اول، قم، انصاریان، ۱۳۷۵.
- ١٢-حسام مظاہری، محسن، رسانه‌ی شیعه، تهران، سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۸۷.
- ١٣-خاتمی، سیداحمد، عزاداری؛ جایگاه، آسیب‌ها و راهکارها، بی‌جا، مهر، ۱۳۹۳.

- ۱۴-خوارزمی، محمدبن محمود، مقتل الحسين عليه السلام، ج ۲، قم، مكتبه مفید، ۶۵۵ه.ق.
- ۱۵-خمینی، روح الله، صحیفه نور، ج ۱۳، قم، وزارت ارشاد، ۱۳۶۱.
- ۱۶-دهخدا، علی اکبر، لغتname دهخدا، ج ۶، تهران، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۷۳.
- ۱۷-دینوری، ابوحنیفه احمدبن داود، اخبار الطوال، ج ۱، قاهره، احیاءالكتب العربی، ۱۹۶۰م.
- ۱۸-دربندی، فاضل، اسرار الشهادات، ج ۳، تهران، دارالخلافه، ۱۳۱۹.
- ۱۹-ذهبی، محمدبن احمد، تاریخ الاسلام، تحقیق: عمر عبدالسلام تدمیری، بیروت، دارالكتب العربی، ۱۴۱۰ه.ق.
- ۲۰-ربانی خلخالی، علی، عزاداری از دیدگاه مرجعیت شیعه، قم، مکتب الحسین، ۱۴۰۲ه.ق.
- ۲۱-شیخ مفید، محمدبن نعمان، الارشاد، ج ۲، بیروت، دارالكتب الاسلامیة، ۱۳۷۷ه.ق.
- ۲۲-شوشتی، سید عبدالحسین، اکسیر السعاده فی اسرار الشهادة، تهران، بی‌نا، بی‌تا.
- ۲۳-صدوق، محمدبن علی، ثواب الاعمال و عقاب الاعمال، قم، منشورات الرضی، ۱۳۶۸.
- ۲۴-صفایی حائری، علی، عاشورا، قم، هجرت، بی‌تا.
- ۲۵-ضیایی، سید عبدالحمید، نگرشی انقادی - تاریخی به ادبیات عاشورا، تهران، نقد فرهنگ، ۱۳۸۱.
- ۲۶-طبری، محمدبن جریر، تاریخ طبری، برگردان: ابوالقاسم پاینده، ج ۷، تهران، بنیاد فرهنگ ایران، ۱۳۵۲.

- ۲۷-عاملی، جعفر مرتضی، *الصحيح من سیره النبي*، ترجمه: محمد سپهری، ح ۳، قم، دارالحدیث، ۱۴۲۶ه.ق.
- ۲۸-عمید، حسن، فرهنگ عمید، تهران، انتشارات امیرکبیر، ۱۳۶۹.
- ۲۹-فیومی، محمدبن علی، مصباح المنیر، قم، دارالهجرت، ۱۴۰۵ه.ق.
- ۳۰-قرشی، باقر شریف، *حیات امام الحسین*، بی‌جا، دارالکتاب علمیه، ۱۳۹۷ه.ق.
- ۳۱-کاشفی، محمدرضا، *تاریخ فرهنگ و تمدن اسلامی*، قم، بی‌نا، ۱۳۸۴.
- ۳۲-کوفی، ابن اعثم، *الفتوح*، ج ۵، بیروت، دارالکتب العلمیه، ۱۴۰۶ه.ق.
- ۳۳-گلی زواره، غلامرضا، ارزیابی سوگواری نمایشی، تهران، سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۵.
- ۳۴-معین، محمد، فرهنگ فارسی معین، ج ۱، تهران، امیرکبیر، ۱۳۷۵.
- ۳۵-مجلسی، محمدباقر، بحارالانوار، ج ۴۵، بیروت، دارالإحياءالترااث العربی، ۱۴۰۳ه.ق.
- ۳۶-محدثی، جواد، فرهنگ عاشوراء، قم، معروف، ۱۳۷۴.
- ۳۷-مطهری، مرتضی، *حماسه حسینی*، ج ۱، تهران، صدراء، ۱۳۶۷.
- ۳۸-مجموعه مقالات اولین سمینار بررسی ابعاد زندگانی امام حسین عليه السلام، "خورشید شهادت"، تهران، دانشگاه امام حسین عليه السلام، ۱۳۷۴.
- ۳۹-مجموعه مقالات کنگره بینالمللی امام خمینی و فرهنگ عاشوراء، "چشمہ خورشید"، دفتر اول، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی رحمه‌الله، ۱۳۷۴.
- ۴۰-مجموعه مقالات دومین کنگره بینالمللی امام خمینی و "فرهنگ عاشوراء"، چاپ دوم، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی رحمه‌الله، ۱۳۷۶.

- ٤١-مركز تحقیقات باقرالعلوم علیهالسلام، موسوعهی کلمات الامام الحسین علیهالسلام، تهران، سازمان تبلیغات اسلامی، ۱۴۱۵ه.ق.
- ٤٢-نراقی، مهدی، محرق القلوب، بی‌جا، چاپ سنگی، بی‌تا.
- ٤٣-نیکنام عربشاهی، محمد، عزاداری جدید، عزاداری صحیح، بی‌جا، نشر نیکنام، ۱۳۸۴.
- ٤٤-نوری، میرزا حسین، چشم‌اندازی به تحریفات عاشورا(لؤلؤ و مرجان)، تحقیق: مصطفی درایتی، چاپ اول، قم، انتشارات مطهری، ۱۳۷۹.
- ٤٥-. www.ghatreh.com
- ٤٦-. www.jahannews.com/news/552521
- ٤٧-. www.siasi.porsemani.ir/content